IMPULZY

pre miestnu kultúru 4/2010

Regionálne kultúrne centrum v Prievidzi XII. ročník

INFORMAČNO-PORADENSKÝ SPRAVODAJCA

PRE KULTÚRNO OSVETOVÝCH PRACOVNÍKOV OKRESOV PRIEVIDZA A PARTIZÁNSKE

V ČÍSLE:

ÚVODNÍK
- Koniec s prísľubom začiatku

KULTÚRNE OZVENY
- Fúzie po druhý raz
- Hlbinove Kršteňany
- Dialógy majstrov hrnčiarov - živé a praktické
- Timravina studnička
- Brána jazykov otvorená - festival slovesných žánrov
- Mladé talenty
- Sárova Bystrica
- Workshop moderátorov
- Čarovný svet bábok

PREMIÉRY, VERNISÁŽE
- Paralely výtvarnej a divadelnej tvorby - Za oponou
- Cesta svetla
- Potlesk pre medveďa

SPOLOČNOSŤ OTVORENÁ VŠETKÝM
- Na vlastné oči
- Stratené životy
- Arteterapia alebo môže umenie liečiť?

VIETE, ŽE...
- Kalendár náš každodenný

INFORMUJEME OBCE
- Kultúra a turizmus

KONIEC S PRÍSĽUBOM ZAČIATKU

S končiacim sa rokom 2010 sa uzatvára aj ďalšie volebné obdobie v miestnej samospráve. Funkcií primátorov, starostov, poslancov sa ujmú noví alebo staronoví ľudia. Je teda dvojnásobná nádej, že sa bude premýšľať aj o kultúre, o jej ďalšom rozvoji, prioritách, v tých najlepších prípadoch aj o koncepcii. Po všetkej predvolebnej eufórii , keď nám kandidáti sľubovali, že s nimi nám bude lepšie, nastáva čas každodennej poctivej práce, aby naozaj lepšie bolo.

Hoci v mestských a obecných rozpočtoch sa zdroje budú aj v budúcom roku hľadať veľmi ťažko, nemali by obchádzať miestnu kultúru a šetriť na nej ako na prvej. Ak si kandidáti dávali napríklad do svojich volebných programov podporu tradičnej ľudovej kultúry - tak by to mohli pocítiť detské folklórne súbory, folklórne skupiny či už v materiálno-technickom vybavení (kroje, zvuková technika) alebo i v podpore kvality ich produkcie (školenia, odborné vedenie súboru). A nielen folklórne skupiny - každý kolektív a jednotlivec záujmovej umeleckej činnosti, nech sa už venuje ktorému jej druhu a žánru, by mal byť vo svojej komunite vnímaný ako hodnota, ktorú treba chrániť, rozvíjať a oceňovať. Najlepšie si to uvedomujeme vtedy, keď do obce prichádzajú hostia a my im chceme ukázať, čím sme jedineční - vtedy pochopíme, akou nenahraditeľnou hodnotou je miestna kultúra, pretože tá je v každej obci jedinečná, neopakovateľná, teda ak vôbec je. Investícia do miestnej kultúry, hoci je nehmotná, je dlhodobejšou a hodnotnejšou, ako stavebné dielo z betónu.

Ak chce samospráva rozvoju miestnej kultúry pomáhať koncepčne, musí začať s mimoškolskou činnosťou detí a mládeže - detskými krúžkami a kolektívmi ZUČ - nielen aby mali materiálno-technické zabezpečenie, ale aj odborných vedúcich. Veď dnes z vysokých škôl vychádza mnoho folkloristov, choreografov, tanečných pedagógov, režisérov, hudobníkov, ktorí sú schopní deti odborne viesť - či už na základných umeleckých školách, základných a stredných školách, alebo priamo v kolektívoch ZUČ pracujúcich pri miestnych kultúrnych zariadeniach. Je však veľkým omylom myslieť si, že túto prácu bude niekto robiť dlhodobo a kvalitne len z čistej lásky k umeniu a ľuďom. A to isté platí aj o organizovaní kultúrnych aktivít. Je to práca ako každá iná - len je vykonávaná v čase, keď iní ľudia oddychujú.

Ale i prijímateľov kultúry je potrebné vychovávať - vytvárať u nich potrebu kultúry. Stačí tak málo - priviesť deti a mladých ľudí opakovane (podčiarkujem opakovane) na kvalitnú (podčiarkujem kvalitnú) kultúru a oni si na ňu zvyknú a budú ju hľadať i v dospelosti.

Vo volebných programoch všetci kandidáti venovali kultúre rovnakú pozornosť ako športu, často ju v poradí dôležitosti dokonca dávali pred šport. Potom by bolo ale dobré, keby aj v rozpočtových kapitolách mali oba tieto ukazovatele kvality ľudského života rovnakú váhu.

Ešte jedna malá poznámka k tvorbe obecných rozpočtov. Akokoľvek je kultúra dôležitá v ľudskom živote - alebo práve preto, že je dôležitá, nemala by byť ľuďom ponúkaná zadarmo. Vedie to k pokriveniu hodnôt, k neváženiu si kultúry. Vytvára to v návštevníkoch návyk, očakávanie, že na kvalitnú kultúru sa dá dostať zadarmo, že nič nestojí. Vzniká začarovaný kruh - keď potom niekto dôsledne trvá na vstupnom - má prázdne hľadisko. Navyše, prijímatelia kultúry nadobúdajú skreslený obraz o tom, akú hodnotu dostávajú a koľko stála. Je potom bežné, že niekomu je zaťažko zaplatiť jedno euro za podujatie, ktorého skutočná cena je možno pätnásť eur.

Nie je ľahké získať zdroje, ale rovnako ťažké je ich múdro rozdeliť a spravovať. Želám teda našim novým predstaviteľom samosprávy, aby sa im darilo napĺňať svoje vlastné vízie spred niekoľkých týždňov skutkami. Nech sa z týchto skutkov môžeme tešiť aj my v kultúre. Zaslúžime si to aj preto, lebo aktivity a produkty miestnej kultúry sú vždy vizitkou samosprávy, ktorou sa rada hrdí.

Ľudmila Húsková

FÚZIE PO DRUHÝ RAZ

Už po druhýkrát sa na hornej Nitre uskutočnil dvojdňový medzinárodný hudobný festival **Fúzie - festival nielen o jazze**, ktorý sa konal v dňoch 10. a 11.9.2010. Prvý deň, ktorý sa uskutočnil v sále Regionálneho kultúrneho centra v Prievidzi, sa začal prezentáciou hudobných videoklipov a hudobného dokumentu z minulého ročníka festivalu Fúzie. Po prezentácií vystúpili súbory ZUŠ Prievidza, Bojnice, Žiar nad Hronom a Handlová. Temepramentnou bodkou za prvým dňom festivalu bola kapela Funky Emotions (jazz, soul,funk), ktorej obsadenie bolo pestré: spev - Ondrej Slávik, klávesy - Ivan Korec, gitara-Štefan Vida, basgitara - Dávid Bartolen, bicie - Ján Važan, pozauna, vokály - Peter Krpelán, tenor sax.,vokály - Roman Važan, Alt sax.,vokály - Martin Peták, trúbka,vokály -Róbert Važan.

Druhý deň, 11.9.2010 sa festival konal v Kultúrnom centre Bojnice. V doobedňajších hodinách prebiehali workshopy - vokálny (lektorom bola Ida Kelarová) a inštrumentálny (lektormi boli Ragan, Paluch, Commendant). Samotný hlavný program festivalu začal predvečerom v bohatom a rôznorodom obsadení. Moderoval ho Ľuboš Kovačech.

Lazzaro Cruz Quintet vystúpil ako prvý. Je to vynikajúci kubánsky trubkár, ktorý hral aj so slávnym Dizzi Gillespiem a trvalo žije v Českej republike. Je absolventom havanského konzervatória. Pôsobil v sústave najlepšieho kubánskeho jazzového orchestra ,,Irakere", spolupracoval so svetoznámymi klaviristami Gonzalom Rubalcabom, zároveň bol aj členom legendárneho orchestra Dizzy Gillespieho. V súčasnej zostave hrajú bebop - základný jazyk moderného jazzu, čo je kvinteto so súzvukom trúbky a tenor saxafónu, naviac okorenený karibským feelingom a eleganciou. Na festivale ho na pódiu sprevádzali Radim Hanousek - saxofón, Ľuboš Šramek - klavír, Marián Friedl - kontrabas, Patrik Benek - bicie nástroje.

Druhí v poradí sa predstavili Ida Kelarová, Desiderius Dužda a Jazz Famelia (Marián Ševčík - bicie nástroje, Ondrej Krajňák - klavír, Tomáš Baroš - kontrabas).

Ida Kelarová je česká speváčka, muzikantka a zbormajsterka, ktorá pochádza z rómskej moravskej hudobnej rodiny. Jej otec Koloman Bitto bol známy rómsky muzikant. Ida organizuje medzinárodné workshopy, multietnické projekty, rómsky festival Gypsy Celebration Hartmanice a v rôznych krajinách zakladá spevácke zbory s repertoárom rómskych piesní Apsora. V roku 1999 vytvorila spolu so svojím terajším partnerom Desideriom Duždom skupinu Romano Rat (Rómska krv), s ktorou koncertuje po celom svete a úspešne reprezentovala českú aj rómsku kultúru. Za hudbu k filmu ,,Zpráva o putovaní studentů Petra a Jakuba" bola v roku 2001 nominovaná na Českého leva.

prvý deň Fúzií v RKC

Ďalšou skupinou, ktorá sa nám na festivale predstavila, bola Pacora, ktorú tvoria Stanislav Palúch - husle, Marcel Commendant - cimbal, Róbert Ragan - kontrabas. Zoskupenie týchto troch skúsených muzikantov funguje od roku 2004. Repertoár skupiny okrem prearanžovaných jazzových štandardov tvoria vlastné kompozície, ktoré vychádzajú z folklórnych koreňov jednotlivých členov (Slovensko, Moldavsko) a z jazzovej a swingovej hudby. Hudba tria je postavená na prelínaní jazzu a folklóru, podfarbená prvkami vážnej hudby. V roku 2005 im vyšlo prvé CD v košickom vydavateľstve Helvetia a krátko nato dostalo vysoké hodno-

tenie v recenzií anglického prestížneho hudobného časopisu ,, BBC Music".
Ako poslední sa nám predstavili AMC TRIO (Sk) a ULF WAKENIUS (Švédsko).
AMC TRIO vzniklo v roku 1993 v zložení Peter Adamkovič - klavír, Martin Marinčák - kontrabas, Stano Cvanciger - bicie nástroje a v tomto zložení sa nám predstavili aj na festivale. Trio počas svojej existencie spolupracovalo s mnohými hosťami. Vystupuje doma a v zahraničí. Príležitostne účinkuje so sláčikovým kvartetom, pre ktoré hudbu tria naaranžoval dirigent a saxofonista Adrián Harvan. Od roku 2007 spolupracujú s gitarovým virtuózom, bývalým členom kvarteta Oscara Petersona, Ulfom Wakeniusom, s ktorým AMC TRIO nahralo svoje najnovšie CD Soul Of The Mountain.
Ulf Wakenius je švédsky gitarista, ktorý začal hrať na gitaru ako 11-ročný a úplne ho očarila. Výnimočné rytmické cítenie kombinuje s neobyčajnou lyrickosťou - jeho ťažiskom je vždy melódia a Groove. Clint Eastwood nakrútil o ňom film a v súčasnosti Ulf participuje na novom filme s názvom ,,Play" od nomináciou na Oscara ovenčeného švédskeho režiséra Rubena Ostlunda. Pripravuje tiež vydanie novej nahrávky na labeli ACT pod názvom,, Ulf Wakenius Signature Series", na ktorej participujú hudobníci ako Jack De-Johnette, Youn Sun Nah a ďalší. Bol nominovaný na cenu Grammy.
Počas jazzového festivalu Fúzie - festival nielen o jazze sme si mohli vypočuť nielen vystúpenia kvalitných **jazzových hudobníkov** zo Slovenska ale i zo zahraničia. Účastníci workshopov získali nové skúsenosti, mali možnosť stretnúť sa s mladými talentovanými muzikantami, kubánskym trubkárom, švédskym gitaristom...
Niektorí účastníci sa po prvý krát stretli s inou technikou spevu v podaní Idy Kelarovej. Workshop vyvrcholil spoločným vystúpením Idy a účastníkov priamo na hlavnom programe festivalu, kde si spoločne zaspievali v doprovode Mariána Ševčíka - bicie nástroje, Ondreja Krajňáka - klavír a Tomáša Baroša - kontrabas.

D. Kajanová

Stanislav Palúch (Pacora)

Lazaro Cruz

HLBINOVE KRŠTEŇANY

III. ročníka súťaže v prednese poézie Hlbinove Kršteňany, ktorú organizuje obec Veľké Kršteňany na počesť rodáka, rímskokatolíckeho kňaza Pavla Gašparoviča Hlbinu sa zúčastnilo 24 recitátorov v troch kategóriách. Najčastejšie zaznievali básne P. G. Hlbinu, objavila sa aj poézia R. Dilonga a S. Veigla, T. Milkina. M. Rúfusa a I. Halušku. V prvej kategórii porota vnímala problém vo výbere textov - tvorba P. G. Hlbinu presahuje poznanie, možnosti a skúsenosť recitátorov (okrem niektorých básní prírodnej a ľúbostnej lyriky). U viacerých recitátorov však bola viditeľná snaha o výber textu primeraného ich možnostiam a oproti minulým ročníkom boli recitátori celkovo dobre pripravení. Druhá kategória mala najpočetnejšie zastúpenie, opätovne sa prejavil problém výberu z tvorby P.G. Hlbinu, veľká časť prezentovaných textov patrila autorom z katolíckej moderny. Porota odporúčala pri výbere textov vo väčšej miere siahať po súčasných autoroch, ktorí vo svojej tvorbe spracovávajú pocitový svet moderného človeka. Spôsob interpretácie básní v tretej kategórii mal ambíciu o vlastnú výpoveď, ale ostalo iba pri pokuse. Porota ocenila intenzívnejšiu prípravu súťažiacich. Veľkým pozitívom bola už tradične výborná starostlivosť domácich organizátorov o účastníkov prehliadky.

Okrem súťažnej časti bola pre účastníkov pripravená zaujímavá prehliadka Pamätnej izby P. G. Hlbinu, významného slovenského básnika, prekladateľa a spoluzakladateľa katolíckej moderny. V pútavom výklade o živote a diele slávneho rodáka v podaní Ing. Smolinskej a pána starostu Mariána Staňu prítomných zaujala zbierka kníh a široký záber poznania a vedomostí P. G. Hlbinu.

Odborná porota v zložení: PhDr. Eva Struhárová, PhDr. Denisa Horváthová a Ján Podoba, ocenili výkony súťažiacich v jednotlivých kategóriách okrem prvých troch miest udelili i Cenu starostu obce za najlepší prednes básne P. G. Hlbinu: Vianoce. Získala ju Lucia Bilčíková. Zúčastnení si odniesli zaujímavú knihu o Veľkých Kršteňanoch, ktorú obec vydala k 700. výročiu prvej písomnej zmienky o obci.

K. Súkeníková

DIALÓGY MAJSTROV HRNČIAROV - *živé a praktické*

v pracovnom zaujatí...

Regionálne kultúrne centrum v Prievidzi sa ako hlavný cezhraničný partner už po druhý rok podieľa na realizácii projektu Tvorčie dialógy v tradícií cez hranicu. Na druhej strane hranice je jeho partnerom Občianske združenie Kunovjan Kunovice, z regiónu moravského Slovácka. Tak ako sme vlani viedli dialóg na tému výrobcov ľudových hudobných nástrojov - prostredníctvom výstavy, prezentácií a tvorivých dielní, v tomto roku bolo obsahom podobných aktivít hrnčiarstvo a keramika. Po „Dňoch majstrov" v Bojniciach, kde sa predstavili aj keramikári, výstave „Majstri hrnčiari" sa v dňoch 22. - 23. októbra uskutočnilo sympózium majstrov keramikárov v priestoroch Regionálneho kultúrneho centra v Prievidzi a Kultúrneho domu vo Vyšehradnom. Efektívnosť týchto dialógov keramikárov zo Slovácka, Trenčianska, Považia a hornej Nitry zaručovalo už samotné reprezentatívne zastúpenie všetkých regiónov keramikármi i odbornými pracovníkmi podieľajúcimi sa na projekte. Až 15 keramikárov z jednotlivých regiónov najskôr slovne prezentovalo svoju cestu k tomuto remeslu, typ a charakter ich súčasnej keramickej výroby i problémy, s ktorými sa stretávajú. Po tomto „zahrievacom" kole sa účastníci sympózia presunuli do Vyšehradného, sídla keramickej dielne i bydliska známeho hornonitrianskeho keramikára Rastislava Haronika. Ostatných keramikárov mimoriadne zaujala vzácna zbierka úžitkovej keramiky tohto majstra, ktorá tvorí organickú súčasť rekonštruovaných priestorov jeho domu. Ťažiskom a vyvrcholením stretnutia však boli

praktické tvorivé dielne účastníkov v Kultúrnom dome vo Vyšehradnom. Každý z účastníkov - či už točením, alebo modelovaním z plátov hliny - vytvoril viacero hlinených výrobkov a prezentoval i spôsoby povrchovej úpravy a zdobenia úžitkovej, dekoratívnej či figurálnej keramiky. Materiálové i technické vybavenie sympózia (hlina jemná i šamotová, keramické kruhy, točne, špachtle...), takéto praktické postupy, výsledkom, ktorých boli výrobky pripravené na sušenie, vypálenie a glazovanie, umožňovalo. Viacerí keramikári nielenže predviedli svoje typické postupy, ale pod vedením kolegu si vyskúšali i iný štýl tvarovania, modelovania, či dekorovania výrobku, na aký boli zvyknutí. Dokumentácia stretnutia keramikárov s takýmto reprezentatívnym zastúpením umožní partnerom projektu účinne postúpiť vo výskume súčasného stavu keramickej výroby v oboch prihraničných regiónoch. Mimoriadne sympatickým výsledkom týchto dialógov bolo rozhodnutie účastníkov ďalej sa vzájomne stretávať i mimo aktivít projektu - vždy u iného keramikára. A to je vlastne naplnenie jedného z hlavných cieľov projektu - jeho udržateľnosti.

Partneri projektu

A. Lomnická

TIMRAVINA STUDNIČKA

Do regionálneho kola súťaže v umeleckom prednese pôvodnej slovenskej prózy sa prihlásilo 11 recitátorov v 4-och kategóriách. Predstavili sa členom odbornej poroty, ktorú tvorili Mgr. art. Viera Marsinová, Mgr. art. Anna Gürtlerová a Mgr. Eva Henčelová. Po odznení súťažných textov sa členky poroty venovali detailnému rozboru súťažných textov a na základe výsledkov navrhli do celoslovenského kola súťaže víťazov jednotlivých kategórií. Všetci účinkujúci dostali odovzdané diplomy a vecné ceny - knihy venované MO MS v Prievidzi, ktorý spolu s Regionálnym kultúrnym centrom v Prievidzi každoročne túto súťaž pripravuje. Tradične sa predstavili súťažiaci zo ZŠ Energetikov, ZŠ Mariánska a ZŠ Šafárika z Prievidze, ZŠ Proruba, ZŠ Nováky a tiež recitátori zo ZUŠ L. Stančeka v Prievidzi a Gymnázia V. B. Nedožerského v Prievidzi. V Lučenci, na celoslovenskom finále súťaže nás budú reprezentovať: L. Ilenčíková - ZŠ Nováky, L. Partiková - ZŠ Energetikov, A. Dragašová - ZŠ Energetikov a V. Lauková - ZUŠ L. Stančeka Prievidza.

K. Súkeníková

BRÁNA JAZYKOV OTVORENÁ - festival slovesných žánrov

V ankete konanej na Slovensku pred niekoľkými rokmi prostredníctvom významných médií sa v desiatke najvýznamnejších osobností Slovenska umiestnil jazykovedec a humanista Vavrinec Benedikt Nedožerský. V tomto roku si tak nielen obec Nedožery-Brezany a horná Nitra, ale celé Slovensko pripomenulo významné rámcové výročia spojené s jeho životom- 455. výročie jeho narodenia a 495. výročie jeho smrti. Organizátori - Obec Nedožery-Brezany, o.z. K-2000, Trenčiansky samosprávny kraj, Regionálne kultúrne centrum v Prievidzi - sa zhodli na takej štruktúre podujatia, ktorá sa osvedčila už pred piatimi rokmi - festivalu vzdávajúceho jednotlivými prezentovanými žánrami umenia poctu tejto osobnosti, činnej nielen v oblasti jazykovedy a pedagogiky, ale aj literatúry, poézie a hudby. Štruktúra festivalu, ktorý sa konal 7. augusta 2010 v Kultúrnospoločenskej sále Obecného úradu v Nedožeroch-Brezanoch vlastne mapovala jednotlivé preferované oblasti záujmu Vavrinca Benedikta - s ťažiskom postaveným na jazyku, reči a formách jeho prejavu. Znovu nechýbal prednes pôvodnej poézie V.B. Nedožerského, jeho myšlienok, pri počúvaní ktorých sme si uvedomili ich stálu platnosť (najmä pokiaľ ide o etickú stránku jazyka, tvorenú nie rečou samotnou, ale jej nositeľom). Pri prejavoch ľudových rozprávačov zo Slovácka, Záhoria, Zemplína či hornej Nitry sme sa mohli nielen zabaviť na

typickej šťavnatosti nárečí, anekdote, či príbehu, ale si aj uvedomiť tradičné, pretrvávajúce hodnoty reči s archaickými prvkami. O úskaliach súčasnej jazykovedy a reči na podujatí hovoril jeden z najvýznamnejších jazykovedcov Prof. Dr. Ján Findra. Z úst známeho herca a recitátora Juraja Sarvaša zneli v ľúbozvučnej slovenčine nielen verše slovenského klasika Andreja Sládkoviča, ale aj jeho vlastné vyznania vzťahu k poézii a materskému jazyku. Dramatickú podobu reč nadobudla vo vystúpení, monodráme Kikiríkanie v podaní známej slovenskej herečky Milky Zimkovej. Skupina historickej hudby Musa ludens z Bratislavy svojim repertoárom na javisku snáď najpôvodnejším a najoriginálnejším spôsobom evokovala dobu, v ktorej Vavrinec Benedikti žil - dobu renesancie. K úspechu podujatia prispeli i účinkujúci z hornej Nitry - Spevácky zbor Tenerezza z Nitr. Pravna, Kvetoslava Boráková (moderátorka), Stanislav Dubec (personifikácia V.B. Nedožerského) a hudobníci z hudobného odboru ZUŠ v Nedožeroch Brezanoch.

MLADÉ TALENTY

V sále RKC v Prievidzi sa v stredu 20. októbra 2010 na slávnostnom vyhodnotení literárnej a výtvarnej súťaže Mladé talenty stretlo vyše 30 talentovaných mladých ľudí. Organizátori súťaže RKC v Prievidzi a MOMS v Prievidzi pripravili okrem vyhodnotenia i zaujímavý program, v ktorom uviedli do života zbierku Čírenie II. Vznikla z ocenených literárnych a výtvarných prác. V scénickom čítaní sa pútavou formou predstavili žiaci literárno - dramatického odboru Základnej umeleckej školy L. Stančeka v Prievidzi pod vedením Mgr. Viery Marsinovej. Akt slávnostného uvedenia do života zbierky Čírenie II. viedol predseda MO MS v Prievidzi Ing. Milan Jadroň a vedúca oddelenia ZUČ RKC v Prievidzi Mgr. Eva Henčelová . Útlu zbierku posypali červenými kvetmi muškátov, aby sa talent a tvorivosť mladých autorov dostali do celého sveta a oni tak všade nachádzali živnú pôdu pre svoju záľubu a tvorbu. Zazneli slovenské ľudové pesničky v podaní E. Henčelovej i hra Pavla Súkeníka na vlastnoručne vyrobenej koncovke a šesťdierkovej píšťalke. Do celoslovenskej literárnej a výtvarnej súťaže Mladé talenty sa spolu zapojilo 25 literárnych a 56 výtvarných autorov. Počet prihlásených autorov v literárnej súťaži bol kvantitatívne väčší, ale kvalita súťažných prác oproti minulému roku, žiaľ, nestúpla.
Záujem o súťaž presviedča organizátorov, že deti a mládež sa veľmi radi prezentujú svojou tvorbou a chcú napredovať, potrebovali by však pomocnú ruku, dohľad pedagóga a správne nasmerovanie, aby ich sa ich talent ďalej rozvíjal. Pomyslenú bodku za vydareným stretnutím literárnych, výtvarných, dramatických, inštrumentálnych i speváckych talentov svojim spevom urobila prievidzská speváčka Zuzana Feketeová.

K. Súkeníková

SÁROVA BYSTRICA

Rozhlasových a televíznych staníc je čoraz viac a patria medzi najrýchlejšie médiá. Ponúkajú obrovské množstvá informácií. Ľudia, ktorí v nich pracujú, musia zvládať viacero profesií - mať schopnosť vybrať to, čo je podstatné, dať myšlienke formu a ešte ju aj jazykovo čistým a zrozumiteľným spôsobom prezentovať. Tieto zručnosti je potrebné naučiť sa a ďalej ich rozvíjať. Mnoho mladých ľudí sa zaujíma o prácu s prostriedkami masmediálnej komunikácie. Na stredných školách sa zapájajú do tvorby školských časopisov, či vysielania školského rozhlasu. Určite každý mladý človek chce zažiť slávu speváka, herca, alebo moderátora. Mnohí si svoje prvé aktivity odskúšajú už v školských laviciach na rôznych podujatiach, či stužkových slávnostiach. Tam však ich možnosti končia.
Súťaž Sárova Bystrica je pamiatkou na hlásateľa Slovenského slobodného vysielača - profesora Ladislava Sáru z Banskej Bystrice. Vyhľadáva a podporuje komunikačné schopnosti, moderátorské zručnosti záujemcov. Je určená mladým ľuďom, ktorí sa chcú predstaviť divákom, zvýšiť úroveň svojho prejavu, vypočuť si iných a navzájom si vymeniť skúsenosti. Účastníci súťaže získavajú nielen skúsenosti s moderovaním, či prácou redaktorov, ale od roku 2006 víťaz celoštátnej súťaže získa atraktívnu cenu: štipendium na štúdium v Moderátorskej škole v Bratislave.
Na krajskom kole Sárovej Bystrice sa súťažiaci predstavili interpretáciou spravodajského a reklamného textu, moderovaním a vedením vlastnej relácie a rozhovorom so zaujímavým človekom. Správnu výslovnosť, dodržanie pravidiel slovenského jazyka, schopnosť zaujať poslucháča a celkový dojem z ich prejavu hodnotili Mgr. art. Michaela Pastieriková, Ivana Struhárová a Pavol Ziaťko. V celoslovenskom finále náš kraj budú zastupovať Nikola Jankovýchová (ZUŠ Myjava), Juraj Eľko (Gymnázium Myjava) a Mária Krpelanová(OA Prievidza).

Katarína Súkeníková

WORKSHOP MODERÁTOROV

Dňa 10.11.2010 zažilo CVČ SPEKTRUM talentovú smršť. Zišli sa tu totiž mladí redaktori - moderátori a spíkri na Mediálnom workshope. Vzájomne si vymieňali skúsenosti, nadväzovali nové priateľstvá a vyskúšali si krízové situácie plné improvizácií, vytvárania článkov, alebo rozhovorov v časovej tiesni. Ukázali svoje prednosti, ale aj nedostatky - veď práve o tom workshop je. Treba stavať jednu tehličku na druhú a tak získavať vedomosti a skúsenosti.

Podujatie viedli kvalifikovaní pracovníci a svoje skúsenosti posúvali mladým. Spomenuli nejeden svoj vlastný „trapas" a tým odľahčili situáciu, takže vládla veselá, ale pracovná atmosféra. Študenti sa zapojili do tvorby programu KEC televízie, kde si pripravili redaktorské a moderátorské vstupy. Vyskúšali si prácu s mikrofónom pri prezentácii svojich textov. Workshop uzavrela veselá diskusia.

Tí, ktorí ste sa nezúčastnili - nezúfajte. Určite sa niečo podobné v CVČ zopakuje. V novom kalendárnom roku to bude okresná súťaž školských časopisov, ktorej vyhodnotenie sa uskutoční v RKC v Prievidzi a bude spojené s výstavou všetkých časopisov prihlásených do súťaže. Sledujte našu stránku www.cvcpd.sk, aby ste nepremeškali možné víťazstvo práve vášho časopisu.

Helena Píšová - CVČ Spektrum, Prievidza

ČAROVNÝ SVET BÁBOK

Pozvánku na výstavu a tvorivé dielne do čarovného sveta bábok prijalo vyše 180 detí materských škôl a základných škôl okresu Prievidza. Na výstave ich privítal drevený Pinochio (marioneta na nitiach vodená zvrchu) a predstavil všetkých svojich kamarátov. Deti si so záujmom poobzerali rôzne druhy spodových bábok z dreva, textilu i papiera a na rozdiel od iných výstav, mohli sa vystavovaných exponátov dotknúť, vyskúšať vodenie, či pripraviť krátky výstup. A záujem bol veľký. Pre záujemcov boli pripravené tvorivé dielne, kde si mohli malí i veľkí zhotoviť jednoduchú textilnú, alebo papierovú bábku pod vedením lektorov Gabriely Drobovej z Čerenian, Marcely Čičmancovej a Juraja Jaška z Prievidze.

Na výstave bábok boli zastúpení hlavne tvorcovia a známi bábkari z okresu Prievidza (Juraj Jaško, Prievidza, Katarína Súkeníková, Nováky) šikovní žiaci ŠKD pri ZŠ s MŠ Horná Ves pod vedením Gabriely Drobcovej, ktorých tvorbu organizátori výstavy doplnili bábkami profesionálnych tvorcov a zberateľov: SNM - Múzeum Bojnice, bábky z príbehu Anny Rosiny Listhiusovej - Kruté vtáča a zbierkou spodových javajok z hry Pinochio (Bábkové divadlo Žilina), zberateľky Petry Čavojskej z Tužiny.
Po prvýkrát svoje textilné bábky vystavovala Marcela Čičmancová z Hradca, ktorá sa výrobe bábok intenzívne venuje posledné dva roky. Ako každá mama na materskej, prvé výtvory ušila svojim dvom dcéram, keď prišla ponuka na výrobu bábok od kamarátok s Divadielka Severka, sídliaceho v Prievidzi, neváhala a popasovala sa s návrhom a vytvorila zaujímavé bábky, ktoré majú základ v tradičných handrových bábkach. Základným materiálom sú dámske pančuchy, ponožky, ktoré tvaruje, prešíva, maľuje temperovými farbami až vznikne výsledný produkt - bábka.
Hosťom výstavy bola autorka handrových bábok „CLOTH DOLLS" Alexandra Stanková z Nových Zámkov. Ich výrobe sa intenzívne venuje od roku 2005, keď začala pre svojho syna vymýšľať a šiť hračky. Šije kostýmy do divadelných inscenácií, v divadlách ktorých pôsobí Divadlo Na kolene, Divadlo Mladých pri MO MS a Divadlo Paradox v Nových Zámkoch. Divadlu sa venuje vo voľnom čase ako ochotníčka. A každý divadelný ochotník vie, že okrem naštudovania divadelných postáv, treba pripraviť scénu, ušiť kostým, pripraviť a naštudovať predstavenie. Alexandra Stanková nie je aktívna iba v divadle, ale i ako speváčka cimbalovej hudby pri FS Matičiarik v Nových Zámkoch. Okrem civilného zamestnania, starostlivosti o rodinu (manžel a dvaja synovia), šije, maľuje obrazy (na plátno, drevo, mandolínu). K maľovaniu sa dostala prozaicky. Ako v každom panelovom byte (či skôr obývačke 90. rokov), aj u nej trónila sektorová stena, masívna sedačka a obraz, ktorý ste mohli vidieť takmer u všetkých susedov nielen vo vchode, bytovke ale i celej ulici. To sa Alexandre nepáčilo a svoj domov si začala pretvárať na svoj obraz. Dnes tu miesto uniformného obrazu s divými makmi, ktorý je opísaný vyššie, príjemnú atmosféru dotvárajú premaľovaní ,,Hudobníci", ktorí sú zachytení nielen na plátne, ale derú sa k divákovi i z rámu. Stenu dopĺňajú ďalšie výtvory: maľba na dreve „ Išli hudci horou" ,obrazy „Hudci!," Jazyčnica",„ Zúfalec" či prekrásne farebne dotvorená mandolína. Handrové bábiky (cloth dolls) dominujú, sú všade, o miesto sa delia s kvetmi na stojane, sedia na poličke s CD, rozvaľujú sa na gauči, v košíku v ráme, alebo v sklenej fľaši. Vymyslieť, nakresliť, vystrihnúť, vyplniť a potom vymaľovať, tvarovať, dopĺňať rôzne ozdoby a hlavne dotvárať charakter. Svoj príbeh má už od prvotného nápadu každá bábika či bábka.

Katarína Súkeníková

NA ČAJI U PÁNA SENÁTORA

Všetkým na známosť sa dáva, že v Lazanoch nové divadlo sa hráva!
Čaj u pána senátora Vás pobaví a dobre naladí! Keď už chrípka útočí, čaj u pána senátora Vás vylieči.
Preto nič nezmeškajte do divadla utekajte! Len nás treba osloviť - prídeme Vás pobaviť!

ODS Sielnica Lazany začal novú divadelnú sezónu mimoriadne zavčasu, už 12. 9. premiérou hry Ivana Stodolu Čaj u pána senátora.
Dramatik Ivan Stodola bol pozorným satirikom slovenského meštiactva medzi dvoma svetovými vojnami a autorom historických drám. Vďaka svojmu lekárskemu povolaniu spoznal Slovensko a Slovákov so všetkými radosťami a problémami. Vo svojich veselohrách zachytával premenu postáv a postavičiek malého mesta z ponížených a úslužných remeselníkov na politických činiteľov, poslancov, alebo predsedov rozličných organizácií.
Satirická veselohra Čaj u pána senátora (1929) je kritikou nerestí demokracie po prvej svetovej vojne. No i dnes je táto kritika aktuálna a adresná. Takzvaní politici z malého mesta sú postavy, ktoré majú slúžiť ostatným spoluobčanom za vzor a obhajovať všeobecné záujmy, v skutočnosti však poslanecký mandát využívajú len na svoje obohatenie sa a kariéru. Ústrednou postavou hry je Baltazár Slivka (Jozef Oboňa), drobný dodávateľ rakiev, ktorého ctižiadostivá žena (Zuzana Slobodová) donúti vstúpiť do politiky. Stane sa kandidátom na senátora a jeho dcéra Elena (Luiza Bakaiová) sa zasnúbi so svojím bývalým profesorom a redaktorom opozičných novín (Gabriel Jamriško). Hra odhaľuje pozadie príprav na úspešnú politickú kariéru i samotnú voľbu senátora na čaji u pani ministrovej (Emília Važanová).
Členovia ODS Sielnica sú známi svojimi veselohrami zo slovenskej dediny, tentoraz zdvihli svoj zrak vyššie, až do nemenovaného mestečka, v ktorom pôsobí vo svojom málo prosperujúcom obchodíku s rakvami pán Slivka. Ten so svojimi spoluhráčmi Z. Slobodovou, M. Peticom a L. Mečiarom a inými rozohráva smiešno-smutnú komédiu aj o nás.

Katarína Súkeníková

PARALELY VÝTVARNEJ A DIVADELNEJ TVORBY ZA OPONOU - výstava z výtvarnej a scénografickej tvorby Emílie Jakubisovej

Galéria RKC Regionart, 5. 10. - 1. 11. 2010

Už názov výstavy ZA OPONOU napovedá veľa o inšpiráciach výtvarnej tvorby E. Jakubisovej svetom divadla, ale aj o opačnom vzťahu - o potrebe využiť výtvarnú tvorbu, maliarske štúdie v procese analýzy a tvorby divadelného diela v celej jeho syntéze. Z tohto hľadiska bolo možné v kolekcii vystavených diel rozoznať isté skupiny obrazov a skíc korešpondujúcich viac alebo menej s jednotlivými fázami prípravy javiskového diela, inscenácie. Osobitosťou maliarky a scénografky M. Jakubisovej je totiž hlboká vnútorná potreba analyzovať divadelný námet výtvarnými prostriedkami - vizualizácia divadelných problémov výtvarnými prostriedkami a postupmi.

Tak, ako je prvou fázou tvorby inscenácie samotný *zrod javiskového priestoru zo svetla a tmy,* je jeho výtvarným vyjadrením skrumáž čiar, čiernej a bielej na pozadí žltej, symbolizujúcich praformu, z ktorej sa všetko vynára, nadobúda konkrétny tvar.

V ďalšej fáze tvorby divadelného diela maliarka a scénografka skúma *dobový kontext drámy* - vo farebnej a tvarovej abstrakcii si vizualizuje typické znaky tejto doby, jej architektúry, odievania, kultúry. Reprezentatívnymi znakmi určitej doby prítomnej v jej diele sú aj kaligrafické znaky a texty, ako organická súčasť jej výtvarnej kompozície.

Do osobitnej skupiny svojich obrazov transponuje i problematiku *pohybu človeka - herca - na javisku* od jeho miesta v inscenačnom priestore, cez celkový pohyb tela, pantomímu, až po mimiku ľudskej tváre. Hľadá výtvarnú paralelu pohybu, dynamiky na javisku.

Od nej prechádza k štúdiu vzťahov postáv na javisku prostredníctvom *dialógu,* pričom môže ísť nielen o dialóg medzi dvoma postavami - hercami - ale aj hercom a bábkou, hercom a maskou... Scénografickým náčrtom vyjadruje vzťah gesta a reči, ako prostriedky vyjadrenia určitej emócie na javisku.

Časť jej výtvarných skíc je venovaných *tvorbe inscenačného priestoru*. V nich v súlade s celkovým zámerom inscenácie, vizuálnym vyjadrením jej idey navrhuje scénu, resp. javiskový mobiliár vhodný na realizáciu jednotlivých javiskových scén. Typická je pre ňu znakovosť, symbolika scény a konštrukcia takého mobiliára, ktorý umožňuje jej jednoduché prestavby.

Kostým herca, či bábky je v poňatí scénografky Emílie Jakubisovej, vyjadrenom v ďalšej časti jej skíc, výtvarno-úžitkovým dielom. Scénograf-výtvarník ho tvorí tak trochu ako sochu - odoberaním a pridávaním materiálu, pričom dôležitý je nielen jeho tvar a farba, ale aj štruktúra a povrch - raz hladký a jemný, inokedy drsný, rustikálny. Nevyhnutnou zložkou jeho dotvorenia je svetlo, nasvietenie kostýmu v situácii, keď v ňom herec realizuje typické pohyby a gestá.

Tak, ako má kostým bezprostredný vzťah k postave inscenácie, má *maska* najbližší vzťah k výrazu postavy, najde-tailnejšie odkrytom v jej tvári. Svojím tvarom a výtvarnou znakovosťou divákovi približuje vlastnú typológiu postavy. Zatiaľ čo maska je súčasťou postavy, ktorá ju dotvára, *bábka* je samostatným artefaktom vyjadrujúcim túto postavu zástupne, v podobe symbolu a znaku.

Celková koncepcia výstavy tak, ako ju predstavila verejnosti autorka, bola mimoriadne zaujímavým a originálnym prelínaním sveta výtvarného a divadelného umenia, resp. vyjadrením sveta divadla výtvarnými prostriedkami.

A. Lomnická

CESTA SVETLA, Oľga Šarinová - jubilejná autorská výstava

Galéria RKC REGIONART, 3. 9. - 1. 10. 2010

„Bytostnou motiváciou mojej tvorby je osobný i všeľudský údel v rozmere Univerza. Skutočnosti prežité, prebolené a pre-meditované do výtvarnej polohy. Dúfam, že pri vhĺbení sa do mojich diel ľudia pocítia, že nemohli vzniknúť z prázdna - sú odtlačkom prežitia vnímateľnej skutočnosti, vyjadrujú však aj pôst videnia - vedú vnútornou cestou očistenia, ktorá so sebou prináša očisťovanie srdca, krásu tváre, alebo aspoň ich lúč".

Slová autorky samotnej najviac prezrádzajú o jej tvorbe, ktorá je v pravom slova zmysle pretlmočením naakumulovaných životných zážitkov, udalostí a pocitov. Zdanlivú efemérnosť týchto zážitkov a pocitov, prežitých radostí i bolestí však dokázala v adekvátne expresívnej forme preniesť raz na arch papiera, inokedy na plochu kovovej platne, alebo do tvárnej hmoty. Výstava tak prináša svedectvo o istom univerzalizme jej tvorby - sama bez tieňa pýchy, vecne konštatovala, že myšlienku, námet dokáže stvárniť v akomkoľvek materiáli. A tak sme sa mali možnosť na výstave stretnúť nielen s jej kresbami vo viacerých originálnych cykloch (Slovo na kríži, Turínske plátno, Biografia perín, Ukrižovanie) a veľkoplošnými originálnymi grafikami, ale aj komornou plastikou. Ďalšia sféra jej záujmu - inštalácie a konceptuálna tvorba - boli na výstave zastúpené formou fotografickej dokumentácie. Tvorivý proces u Oľgy Šarinovej je v zmysle jej viery, vyznania, vlastne modlitbou, rozhovorom s najvyššou bytosťou, podstatou ktorej je Svetlo. Ťažiskom a vrcholom jej umeleckých snažení, sú preto okrem čiernobielych kresieb najmä veľkoplošné rytiny, v rámci ktorých rieši fenomén svetla nielen vo fyzickej, ale najmä symbolickej a duchovnej rovine. Kovové platne najskôr upravuje leptaním, eloxovaním, občas zlátením, nanášaním tmavého štrukturálneho podkladu, až ich napokon rytím obnažuje, čím platne vydávajú trblietajúce svetelné lúče - vždy iné podľa uhla pohľadu. Samotný pohyb jej ruky je podmienený bytostnou túžbou a potrebou „dolovania" svetla z tmy.

Hľadanie Svetla poznania, Pravdy, Viery, Lásky, Dobra, Pokory a z neho prameniace očisťujúce vnútorné svetlo vyžarované smerom k ostatným ľuďom, je najhlbším posolstvom tvorby Oľgy Šarinovej. Jubilejná autorská výstava akad. mal. Oľgy Šarinovej bola istou retrospektívou, obzretím sa za kľúčovými etapami jej tvorby. Organizátori a autorka ju venovali Roku kresťanskej kultúry a pamiatke jej rodičov. Vzácnosť a ojedinelosť tejto výstavy podčiarkuje fakt, že ide o autorku, ktorá diela napriek mimoriadnemu výtvarnému talentu a technickým zručnostiam „neprodukuje", aj keď by jej takýto prístup uľahčil často ťaživú životnú situáciu. Napriek tomu je „ovenčená" viacerými významnými medzinárodnými oceneniami za prínos do európskeho výtvarného umenia, ktoré sú objektívnym svedectvom vysokej umeleckej a estetickej hodnoty jej diela.

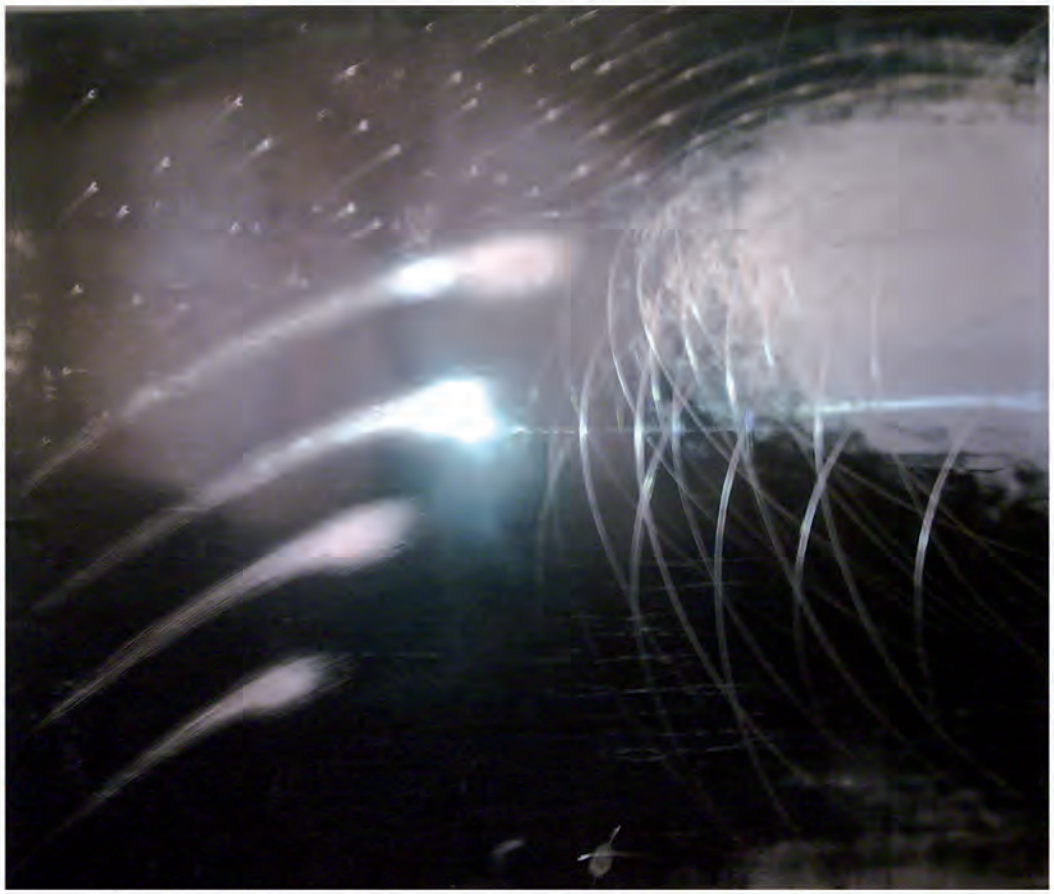

A. Lomnická

POTLESK PRE MEDVEĎA

Arto Paasilinna: Chlpatý sluha pána farára, dramatizácia a réžia: Jozef Krasula, scéna: Miroslav Soukup, kostýmy: Viera Boronkayová, choreografia: Nela Jakubisová, Darius Štrba, asistentka réžie: Zuzana Bírešová, premiéra: 23. 10. 2010

23. októbra 2010 sa v prievidzskom Kultúrnom a spoločenskom stredisku uskutočnila premiéra divadelnej hry Jozefa Krasulu *Chlpatý sluha pána farára*. Dramatizáciu fínskeho románu, ktorý napísal Arto Paasilinna, divákom predstavil jeden z najlepších ochotníckych súborov na Slovensku. Divadlo "A" už niekoľko desaťročí dokazuje svoje umenie na javiskách doma i v zahraničí. Potvrdila to aj účasť súboru na svetovom festivale ochotníckych divadiel v Monaku. Prievidžania sa tam predstavili s Brechtovou hrou *Malomeštiakova svadba*, ktorú rovnako ako októbrovú premiéru režíroval Jozef Krasula.

Jednou z najvýraznejších osobností súboru je dozaista laureát ceny Jozefa Krónera, herec Štefan Orság. Prednedávnom oslávil okrúhlych 60 rokov. Aj to bol jeden z impulzom pre režiséra Krasulu, aby sa opäť vrátil na prievidzské dosky a režíroval. S hercami divadla "A" autorským spôsobom pripravil a naštudoval vtipný príbeh o svojráznom luteránskom farárovi a jeho domácom miláčikovi - medveďovi menom Ahaho.

Farár Oskari Huuskonen získal chlpáča - sirotu od svojich oddaných farníčok ako narodeninový darček. Ujal sa ho ako vlastného dieťaťa. Naučil ho základné hygienické návyky, rôzne domáce práce a dokonca mu prednášal aj vlastnú interpretáciu svätého písma. No spolužitie divého zvieraťa a človeka nebýva jednoduché, najmä vo vzťahu k okoliu. Nie len nevšedný život s medveďom, ale aj Oskariho nekresťanská náklonnosť k ženám, ho privedú do strastiplných situácii. Vďaka mladej biologičke sa mu rozpadne manželstvo a dokonca ho vypoklonkujú i z jeho farnosti. Oskari a maco Ahaho sa teda vyberú na púť po svete. Huuskonena vedie nezlomná viera, že azda nájde odpoveď na zložité otázky o božskej prozreteľnosti.

Divadlo "A" nepatrí k tým ochotníckym súborom, ktoré inscenujú prevažne slovenskú klasiku. Dramaturgia divadla "A" je súčasná a pestrá. Súbor inklinuje viac ku komédii, ale nebráni sa i aktuálnym, či filozofickým témam. K prepojeniu humornej a filozofickej roviny príbehu sa snažil režisér Krasula aj v prípade hry *Chlpatý sluha pána farára*. Takmer 70-minútová inscenácia je nabitá dynamickými i poetickými obrazmi. Tie, sa aj vďaka akčnej scénografii a náznakovým kostýmom, valia na diváka rýchlosťou filmového strihu. Nasadenie hercov je obdivuhodné. Každý precízne napĺňa svoj priestor a pomáha tak roztáčať kolotoč bizarných obrázkov. Herci zvládajú tanec, spev aj vtipné gagy. Príchodom mladých ľudí tak očividne rastie nová kvalita súboru. Ako výborný a premyslený kontrast na javisku pôsobí najstaršia členka súboru Anna Nedeljaková. S noblesným humorom a s nesmiernou dávkou sebairónie hrá éterickú postavu mŕtvej kuchárky. V prestavení sa okrem hlavných protagonistov Jana Homolku *(farár)* a Štefana Orsága *(medveď)* zaskvel aj Richard Hlavatý, ktorý stvárnil niekoľko vedľajších postáv.

Potenciál, ktorý v Prievidzi kulminuje dáva záruku, že úroveň aktuálnej hry bude s pribúdajúcimi reprízami rásť. Ďalšia divácky úspešná premiéra ukázala, že divadlo "A" sa, rovnako ako jeho bard Štefan Orság, úspešne dostáva do novej životnej etapy.

Mgr.art. Peter Palik

NA VLASTNÉ OČI

Regionálne kultúrne centrum v Prievidzi pripravilo v spolupráci s Mestskou políciou Prievidza preventívny projekt pod názvom Na vlastné oči.

Hlavnou myšlienkou projektu je šíriť medzi deťmi, dospievajúcou mládežou, ale i medzi rodičmi a učiteľmi osvetu o nebezpečenstve spojenom s užívaním alkoholu a iných drog.

Mládež si myslí, že nebezpečné sú len tvrdé drogy a neuvedomuje si, že alkohol, bez ktorého si už pomaly nevedia predstaviť spoločné stretnutia, je rovnako drogou - hoci legálnou. V primeranom množstve alkohol síce povzbudzuje, zlepšuje komunikatívnosť a aktivitu, odstraňuje zábrany, zlepšuje náladu, ale väčšie množstvo alkoholu utlmuje centrálnu nervovú sústavu a spôsobuje únavu. Často sa dostaví aj zvýšený sklon k agresivite a násiliu, zriedkavosťou nie sú ani hádky, či bitky. Postupne klesá reakčná schopnosť, človek je čoraz nemotornejší, stráca istotu pri chôdzi i reči. Alkohol vedie k ľahkomyseľnosti, a preto sa človek bez obáv vystavuje nebezpečenstvu. Riziko predstavuje aj „okno", počas ktorého opitý nevie, čo robí. Vtedy môže napr. spadnúť, upadnúť do bezvedomia, zadusiť sa vlastnými zvratkami, užiť iné drogy. Neraz dochádza aj k neželanému pohlavnému styku alebo znásilneniu - aj takéto prípady už riešila Mestská polícia v Prievidzi.

Žiaci a študenti, ktorí sa zúčastnili projektu, si mohli vyskúšať promile-okuliare, aby si uvedomili ako požitie alkoholu a drog skresľuje realitu. Sú to okuliare, ktoré simulujú stav ovplyvnenia alkoholom alebo inými psychotropnými látkami. Obmedzený priestorový rozhľad, dvojité videnie, chybné hodnotenie vzdialenosti, spomalený reakčný čas a pocit zneistenia - práve toto zažijete pri ich použití. Okuliare simulujú stav ako pri 1,5 promile.

Pripravili sme úlohy, ktoré museli žiaci s okuliarmi zdolať: ísť po rovnej čiare, pozbierať zo stola rozsypaný hrach, trafiť kľúčom do zámky a otvoriť si dvere, zdolať cestu pomedzi prekážky, chytiť loptičku, ísť po schodoch... Na prvý pohľad bežné úlohy, avšak s 1,5 promile to bolo obzvlášť ťažké. Chceli sme, aby si uvedomili, aké je ťažké reagovať správne pod vplyvom alkoholu či iných drog a rozhodnúť sa v krízovej situácii napríklad pri požiari, alebo aké je to sedieť za volantom s dvojitým videním.

Takéto a podobné preventívne aktivity pripravuje RKC, mestská i štátna polícia počas celého roka. Veríme, že majú svoj zmysel a pomáhajú mladým ľuďom správne sa rozhodnúť.

M. Ergangová

STRATENÉ ŽIVOTY

Občianske združenie **MAGNA DETI V NÚDZI** je nezisková organizácia založená na Slovensku. Jej poslaním je realizovať humanitárne a rozvojové projekty vo svete, zamerané na pomoc ľuďom v núdzi spôsobenej chudobou, chorobami, vojnou alebo ekologickou devastáciou. V Kambodži sa Magna orientuje na liečbu a starostlivosť o HIV/AIDS deti a minimalizovanie prenosu vírusu HIV z matky na dieťa. Zároveň zabezpečuje prístup k antiretrovírusovej liečbe, lekársku starostlivosť, poradenstvo, prevenciu, starostlivosť o siroty, vzdelanie a pravidelnú návštevu rodín žijúcich s HIV/AIDS. *Magna Deti v núdzi pôsobí v Kambodži od roku 2003.* **Martin Bandžák** z OZ Magna Deti v núdzi v Kambodži pomohol vybudovať jedinú štátnu funkčnú 24-hodinovú nemocnicu pre HIV pozitívne deti. Fotografie tohto slovenského lekára v projekte **"Stratené životy"** zachytávajú každodenný zápas ľudí o prežitie v Kambodži. Spamätávanie sa z dlhodobej občianskej vojny a genocídy, choroby, HIV / AIDS, chudoba, hlad, zničená sociálna sieť, nevzdelanosť - to všetko sú problémy, ktoré je treba riešiť dlhodobo. Je stále viac a viac potrebné, aby sa aj ľudia na Slovensku, v Európe zaujímali o problémy iných. Túto myšlienku podporilo aj Regionálne kultúrne centrum v Prievidzi, ktoré fotografickú výstavu "Stratené životy" uviedlo pre širokú verejnosť v čase **od 16. 9. do 15.10. 2010.** Projekt obsahoval výstavu autorských fotografií Martina Bandžáka, videoprojekciu, predstavenie knižnej publikácie "Stratené životy" a ako bonus výstavu výtvarných prác nádejných umelcov, HIV infikovaných detí, ktorým MAGNA zabezpečuje komplexnú starostlivosť.
Nedá mi, aby som nespomenula čerstvé víťazstvo Martina Bandžáka, ktorý vyhral v októbri 2010 fotografickú súťaž Czech Press Photo za fotografiu dievčaťa zraneného pri zemetrasení na Haiti. Medzinárodná porota 16. ročníka súťaže Czech Press Photo vyberala zo 4 236 fotografií. Presný názov Bandžákovej fotografie je Dievča hospitalizované v nemocnici so zraneným okom a tvárou pri zemetrasení. Vznikla vo februári v haitskej metropole Port-au-Prince.
(zdroj: TASR)

foto: Martin Bandžák

Neng má 8 rokov a AIDS. Jej rodičia sú negatívni. Jej matka po pôrode nemala dostatok materského mlieka a malú Neng dala dojčiť susede. V materskom mlieku sa nachádza vírus HIV a je to jedna z možných foriem prenosu vírusu HIV z matky na dieťa. Phnom Penh, 2006

Kambodža má názov odvodený zo slova Kambudža, "potomkovia Kambua", mytologického indického kráľa. Táto agrárna a veľmi chudobná krajina, patriaca do juhovýchodnej Ázie, sa nachádza medzi Thajskom, Laosom a Vietnamom. Kambodžu zasiahla surová genocída Pol Potovho režimu v rokoch 1975 - 1979. Za toto krátke obdobie zahynula takmer tretina národa. **Pol Pot** sa dostal k moci po občianskej vojne a bol sympatizantom čínskej verzie komunizmu. Krajinu ovládli Červení Kméri spolu s despotickým vodcom. Zavreli nemocnice, obchody, školy. Pol Pot zrušil menu a následne spálil všetky peniaze v krajine, vyvraždil inteligenciu (popravovalo sa za znalosť cudzieho jazyka, nosenie okuliarov atď.),

nariadil náhodný výber mužov a žien kvôli splodeniu nových potomkov, či zrušenie budhizmu a všetkých jeho artiklov. Akoby nestačila povojnová situácia, vyvraždení vzdelaní ľudia ako lekári, učitelia, inžinieri, umelci či rozklad tradičných hodnôt a náboženstva, prišiel AIDS. HIV už dávno nie je problémom prostitútok, narkomanov... Postihuje bežnú populáciu a rodia sa HIV pozitívne deti. Najpostihnutejšia je produktívna populácia. Kvôli AIDS je čoraz viac chorých, chudobných a nevzdelaných ľudí, pretože deti sa starajú o chorých rodičov a nechodia do školy, rodičia zas prestávajú pracovať. Nefunkčné nemocnice a zrútený sociálny systém neposkytujú žiadnu pomoc. Keď rodičia po dlhej chorobe zomrú na následky AIDS, tieto choré deti zostávajú samy a musia sa naučiť byť samostatné. A tak Magna začala s projektom pre HIV pozitívne siroty, ktoré potrebujú antiretrovírusovú liečbu a domov. Pretože pre štátne sirotince (starajú sa iba o zdravé deti, z ktorých profitujú cez medzinárodné adopcie) predstavujú iba starosti, ostávajú bez liečby, stravy, čakajú na smrť. Deti, ktoré naozaj potrebujú pomoc, zostávajú bokom ako staré a neatraktívne, lebo cudzinci si chcú adoptovať najmä bábätká. Priekupníci obchodujú s chudobnými ženami, ktoré sa stávajú profesionálnymi rodičkami. Alebo obchádzajú slumy, chudobný vidiek a od matiek deti odkupujú. Ako prostredníci sú súčasťou adopčnej mafie, ktorá je napojená na najvyššie miesta. Vedia vybaviť všetko - dokumenty, pasy, víza, zdravotnú dokumentáciu. Biologická matka dostane 50 $ a adoptívni rodičia musia za poplatky a povolenia zaplatiť dvestonásobok. V krajine sú tisíce mladých dievčat násilím donútené k prostitúcii, sú znásilňované, bité a nútené k užívaniu drog, aby boli ľahšie ovládateľné. Priemerný vek prostitútok sa odhaduje na 14 rokov, mnohé deti predajú do sexuálneho otroctva vlastní príbuzní. S príchodom AIDS sa dopyt po malých deťoch zvýšil, lebo sa nedarí zlikvidovať šialený výmysel, že sex s pannou lieči AIDS. Choroby, smrť, hlad, ruiny, prostitúcia, korupcia to je pozostatok chudoby po vojne.

RKC v Prievidzi oslovovalo ponukou návštevy výstavy „Stratené životy" predovšetkým žiakov ZŠ 2. stupňa a študentov SŠ, ktorých sme edukačnou formou zasväcovali do problematického spôsobu života v Kambodži a poukazovali odvrátenú tvár našej planéty. Možno niektorého z nich chytili za srdce emočne silné fotografie a o pár rokov sa stane lekárom/ lekárkou bez hraníc ako autor fotografií Martin Bandžák a my budeme môcť byť hrdí, že bojuje za správnu vec.

Jana Hvojniková

Zdroj: www.magna.sk, TASR, internet a knižná publikácia Stratené životy

ARTETERAPIA *alebo* MÔŽE UMENIE LIEČIŤ ?

S touto otázkou sa stretávajú nielen psychológovia, pedagógovia, či samotní umelci, ale aj my, kultúrno - osvetoví pracovníci. Nevdojak si ju kladieme v situáciách, keď organizujeme podujatia s využitím rôznych druhov umenia. Stále viac sa v nich stretávame s ľuďmi, ktorí sú pripravení venovať sa určitým umeleckým činnostiam nie preto, aby mohli ich výsledkami konkurovať profesionálnym umelcom, alebo sa nimi prezentovať na verejnosti, ale jednoducho pre potešenie, ktoré im prinášajú. Takýto postoj je odpoveďou na život plný stresov, v ktorom sa súťaží, bojuje, konkuruje - o lepšie miesto pod slnkom, o viac peňazí, spoločenskú prestíž, vyššie miesto v spoločenskej hierarchii... Život, v ktorom je potrebné sa buď brániť alebo útočiť, víťaziť nad niekým, alebo byť porazený, život, ktorý nás neustále drží v stave ostražitosti, napätia - bez adekvátnej možnosti uvoľnenia, relaxu.

„Súčasná spoločnosť je príliš orientovaná na výkon a materiálny prospech - pritom zabúda na pravú ľudskosť. Ak však nevenujeme pozornosť ľudskosti, nestaneme sa naplno ľuďmi, podobne, ak budeme ignorovať svoju spiritualitu, ktorá je v každom človeku latentne prítomná". Nie je náhoda, že hodnoty, ako je ľudskosť, empatia a spiritualita začínajú v nás rásť vtedy, keď komunikujeme, alebo priamo žijeme s postihnutými ľuďmi. Autorka uvedeného citátu, známa slovenská arteterapeutka a sochárka Jaroslava Šicková takto ďalej vyhodnocuje svoje spolužitie so zdravotne postihnutými jedincami: *„ Presvedčila som sa, že ma nemôže uspokojovať súťaživý svet, ktorý investuje toľko energie do hmotných vecí, do túžby po publicite, po sláve, po moci. Títo „slabí" a spoločnosťou odmietnutí ľudia sa stali mojimi učiteľmi. Hlboké, tiché utrpenie postihnutých, prameniace z pocitu odmietnutia rodinou a spoločnosťou sa stalo dôvodom, prečo som sa začala venovať práci s nimi."*. Spoznala fakt, ktorý si iba ťažko priznávame - že totiž v postihnutých často podvedome vidíme vlastný potencionálny nepriaznivý osud a preto sa im vyhýbame - akoby sme sa báli nakazenia. Zároveň sa však presvedčila o tom, že práve cez umenie, osobitne výtvarné aktivity, je možné postihnutým deťom i dospelým dopomôcť k plnšiemu životu.

S chorobou, hendikepom, sa dá zápasiť, urobiť si z neho nepriateľa, alebo naopak - chápať ho ako príležitosť na osobnostný rast. Žijeme **v dualisticky chápanom svete**, ktorý sa manifestuje v pojmoch ako „dobrý" a „zlý", „silný" a „slabý", „zdravý" a „chorý". Byť chorý a slabý je považované za negatívum. Avšak najlepšou cestou ako zostať šťastný, je urobiť tak prostredníctvom kreatívneho procesu, keď trpiaci aj pomáhajúci spolupracujú navzájom a v chorobe, hendikepe, alebo v ťažkej problémovej situácii sa snažia nájsť jej zmysel pre svoj život.

Záujem o výtvarné prejavy nielen neprofesionálnych výtvarníkov, naivných, insitných maliarov, ale aj tých, ktorí trpia duševnými poruchami a chorobami, nie je dnes medzi lekármi, psychológmi i pedagógmi nový. Práve preto, že ide o umenie, v ktorom dominuje bezprostredný, spontánny neverbálny prejav, už v prvej polovici 20. storočia ho francúzsky maliar Dubuffet nazval termínom „art brut", čo v doslovnom preklade znamená „hrubé, surové" umenie". Jeho autori neraz stoja mimo bežnej psychickej, či sociálnej normy. Svojou tvorbou často prispievajú k odhaľovaniu prvotných prameňov imaginácie, ktorá leží za hranicou nášho racionálneho pohľadu na svet. Ich tvorba púta pozornosť svojou absolútnou autenticitou - ich výsledky sú v nejednom prípade porovnateľné s dielami moderného a post-moderného umenia. O vizuálnej potencii a atraktívnosti umenia art brut, svedčí pribúdajúci počet podobne na tento druh umenia zameraných galérií, výstav a zberateľov u nás i v zahraničí.

Z pedagogického a liečebného hľadiska je dôležité, že takýto, umeleckými kánonmi či spoločenskými normami nezviazaný prejav, zároveň dokáže u svojho autora ventilovať frustráciu a poskytnúť mu pocit adekvátneho sebavyjadrenia. Kvôli tejto možnosti začal byť využívaný ako terapeutický prostriedok. Výsledky spontánneho výtvarného prejavu môžu byť v rukách odborníka zároveň diagnostickým materiálom - akousi „správou o stave duše" jeho autora.

Takúto ambíciu - spájať cez kreatívny proces rôzne skupiny jednotlivcov a vyskúšať si v praxi vybrané postupy a techniky arteterapie mali i viaceré aktivity realizované v poslednom období Regionálnym kultúrnym centrom v Prievidzi. Ich východiskom bolo presvedčenie, že práve kreativita je to, čo spája zdravých i chorých, mladších i starších. Ľudí, ktorí sú čiastočne podkutí vo výtvarnom umení, ale i tých, ktorí berú do rúk ceruzku, či štetec spontánne, bez predchádzajúcej prípravy a napriek tomu dokážu na čistom archu papiera vyjadriť svoje predstavy, pocity, nálady ... bez obavy, že tento ich prejav bude hodnotený umeleckými kritériami.

Prvou z takýchto aktivít bola spoločná výstava neprofesionálnych výtvarníkov okresu Partizánske a klientov občianskeho združenia Prvosienka v Partizánskom, ktoré je rehabilitačno-terapeutickým centrom pre zdravotne postihnutých jedincov.

Ďalšou aktivitou bolo stretnutie klubu výtvarníkov v Prievidzi dňa 5. 11. so známou slovenskou výtvarníčkou, ilus-

trátorkou a arteterapeutkou Alenou Wagnerovou, v rámci ktorého prezentovala práve tú časť svojej tvorby, v ktorej ona sama programovo využívala terapeutické efekty. Samotné vnímanie jej diel pôsobilo na účastníkov stretnutia mimoriadne harmonicky, upokojujúco. Títo si napokon vyskúšali jednu z najtypickejších metód arteterapie, ktorá je zároveň akousi univerzálnou pomôckou koncentrácie a meditácie - kresbu mandaly.
Tajomstvá a možnosti arteterapie mali možnosť na druhý deň objavovať pod vedením pani Wagnerovej, i liečebnej terapeutky denného stacionára Nemocnice v Bojniciach, pani Krajčiovej neprofesionálni výtvarníci spolu s klientmi tohto stacionára a ďalšími záujemcami. Ich kreativitu, tvarovú a farebnú výpoveď, stimulovali zadaním zaujímavej úlohy s kombináciou a prekrývaním farebných plôch tvoriacich určitú, pre každú osobnosť typickú mozaiku prvkov, tvarov a farieb. Zaujímavé a originálne výsledky tejto tvorivej hry potvrdili fakt, že výtvarný prejav využitý v riadenom procese arteterapie je naozaj efektívnym prostriedkom na vyjadrenie individuálnej imaginácie, pocitov i určitých typických prvkov a symbolov charakteristických pre individualitu ich autorov.

A. Lomnická

Niekoľko faktov a zaujímavostí o arteterapii

Spoločnosť sa zmenila tak, že pedagóg, či špeciálny pedagóg musí byť pripravený často zvládať situácie vo výchove a v medziľudských vzťahoch vôbec aj pomocou psychoterapeutických princípov a postupov. Človek dnes často stráca duchovný obsah, život sa mu stáva, ako hovorí český filozof Patočka *„ gigantickým pletivom a prostriedkom k ničotným cieľom"*. Máme k dispozícii množstvo informácií, ale často nám chýba vysvetlenie zmyslu bytia, ktorého sme súčasťou. To však nejde bez sebapoznania, ktoré je prioritou a jedným z cieľov arteterapie - pozerať sa na seba a svoj život z určitého nadhľadu, cez výtvarné symboly a metafory, skryté symboly, ktoré tým, že dostanú konkrétnu vizuálnu, alebo plastickú podobu sa stanú zrozumiteľnejšími a ľahšie uchopiteľnými.
Anglický teoretik umenia Herbert Read sa domnieva, že každý človek je zvláštnym druhom umelca a že umelecký proces treba aplikovať do výchovy. Arteterapia je doposiaľ málo známa preto, že súčasná spoločnosť stále kladie väčší dôraz na verbálnu komunikáciu. Umenie disponuje bohatstvom textúr, tvarov, foriem, farieb, štruktúr a práve tým v nás rozvíja zážitkovo-senzorickú oblasť. Postihnutému jedincovi ich cieleným využívaním ponúka možnosť korekcie narušených funkcií. Pokiaľ nehľadíme na umeleckú úroveň výtvarného prejavu, možno povedať, že umenie nie je len to, čo vytvorili profesionálni umelci, ale je to autentická výpoveď každej individuality. Výraz arteterapia napovedá, že do problematiky tejto hraničnej disciplíny sú povolaní kompetentne zasahovať psychológovia, lekári a na druhej strane umelci a pedagógovia. Autorka publikácie **Arteterapia ako úžitkové umenie** - Jaroslava Šicková - v ankete o tom, aký zmysel má umenie dostala od istého 11-ročného chlapca detsky zjednodušujúcu, avšak výstižnú odpoveď: *„Umenie vzniklo takto: keď človek dosiahol určitý stupeň vývoja, začali si ľudia všeličo vymýšľať - tí silnejší si vymysleli džudo, karate, zápasenie, nuž a čo mali robiť tí slabší? Tí si vymysleli umenie"*. Umenie je naozaj teritóriom, kde sa aj tí slabší (telesne i duševne) môžu cítiť rovnocenne so silnými a zdravými. Na rozdiel od športu, kde existujú iné kritériá pre zdravých a iné pre postihnutých, v umení takéto rozdielne kritériá neexistujú. Ako neverbálna komunikácia má v našej dobe charakteristickej devalváciou slov, obrovský význam - možno ho chápať ako konkrétny čin, niečo hmatateľné, čo tu ostáva. Pomocou neho sa napr. možno „dohovoriť" s autistickými deťmi, ktoré verbálne vôbec nekomunikujú - reč umenia je totiž rečou metaforickou, istým druhom univerzálnej komunikácie. Jeho obrovský význam spočíva v tom, že navodzuje katarziu - cez výpoveď v umeleckom diele môžeme znovu prežívať, ventilovať určitý potláčaný problém.
O arteterapii môžeme hovoriť v širšom, alebo v užšom slova zmysle - v tom širšom ide o liečbu umením vrátane hudby, poézie, prózy, divadla, tanca a výtvarného umenia. V užšom slova zmysle znamená liečbu výtvarným umením. Aj tu môžeme ďalej hovoriť o **arteterapii receptívnej**, ktorá navodzuje liečivý proces samotným vnímaním arteterapeutom zámerne vybraného umeleckého diela, alebo o **arteterapii aktívnej,** ktorá je osobitnou formou psychoterapie prostredníctvom grafickej, maliarskej a sochárskej činnosti. Je to organizovaný terapeutický proces, realizovaný individuálne, alebo skupinovo špeciálne školenou osobou - arteterapeutom. Je takým procesom, v ktorom by malo predovšetkým ísť o podporu sebapoznania človeka a snahu pomôcť mu od stagnujúceho vplyvu psychickej traumy. Umelecký artefakt, či vytvorenie umeleckého produktu nie sú v arteterapii dôležité. Úspešnosť, efektivita arteterapie je založená na tom, že najzákladnejšie myšlienky a pocity človeka derivované z nevedomia dosahujú lepší výraz v obrazoch ako v slovách. Je založená na presvedčení, že každé indivíduum, či je v umení vzdelané, alebo nie, má latentnú kapacitu projektovať svoj vnútorný konflikt do vizuálnych tvarov. Tieto môžu byť použité ako východisko pre ďalšiu, verbálnu komunikáciu. Čo je skryté sa takto môže stať zjavným.
Nie náhodou sú to práve deti, ktoré **ešte** nemajú povinnosti, alebo starí ľudia, ktorí ich **už** nemajú, ako skupiny znovu

schopné hry a kreativity, alebo jednoducho ponoru do takej obľúbenej aktivity, pri ktorej doslova strácajú pojem o čase a priestore. Najčastejšie však práve „umelci"v akomkoľvek veku (a pritom nemusí ísť iba o umelcov profesionálnych), majú tú výsadu, že kreativita, v ktorej vzniká niečo nové, originálne, je vlastne ich poslaním, alebo i zamestnaním. Práve zažívanie blahodarných pocitov - somatických i psychických - pri akomkoľvek umeleckom procese a následný pocit uvoľnenia, katarzie (očistenia od negatívnych pocitov) viedlo lekárov i psychológov k programovému skúmaniu a využívaniu takýchto činností aj u chorých jedincov.

A. Lomnická

Muzikoterapia

Ďalšie možnosti terapie prináša využitie hudby, melódie a rytmu. Muzikoterapiu môžeme rozdeliť na pasívnu a aktívnu.
Pasívna projektívna muzikoterapia spočíva v počúvaní vybraných úryvkov hudobnej tvorby, spravidla komornej alebo symfonickej, doplňovanej niekedy zadávaním tematických okruhov k predstavám. Podobne ako pri arteterapii môže byť taká téma zameraná buď na problematiku jedinca, alebo na vzťahy. Pacienti pohodlne usadení v kreslách so zatvorenými očami si pri počúvaní hudby evokujú niektoré úseky svojho života alebo diania v skupine. Meniace sa emočné ladenie hudby ovplyvňuje výber ponúkajúcich sa asociácií. Po skončení asi desaťminútového hudobného úryvku pacienti zdieľajú svoje pocity. Potom sa zaraďujú ďalšie 1 - 2 úryvky. Muzikoterapeutické sedenie tohto typu spravidla navodí vážnu, chápajúcu atmosféru, v ktorej dochádza k hlbšiemu sebaodhaleniu a zamysleniu sa nad sebou, než v bežnej diskusnej skupine bez hudobnej stimulácie.
Aktívna muzikoterapia, ktorú v Čechách a na Slovensku rozvinula J: Vodňanská, má bližšie k pohybovej psychogymnastike, než k introspektívnym fantazijným technikám, ku ktorým patrí pasívna muzikoterapia. Skupina spieva, tancuje, vydáva rôzne zvuky a vyťukáva rytmus. Môže pritom používať bežné predmety alebo Orffove inštrumentárium s drobnými nástrojmi (malé bubny, paličky, triangel,...) a naznačuje vymyslenými melódiami či rytmami rôzne udalosti či emočné stavy. Okrem jednoduchých hrových prvkov, ktoré podnecujú aktivitu a veselosť skupiny, tak možno niektoré témy využívať tiež k prehĺbeniu sebapoznávania a k vciťovaniu sa do druhých. Sem patrí napr. úloha vyjadriť vyťukávaním rytmu svoj doterajší život, presadiť sa v kolektívnom rytme vlastným vybraným nástrojom z Orffovho inštrumentária alebo vydávať zvuky či tóny a spojiť sa s niekým k vytvoreniu harmonického súzvuku. Hlavný význam možno teda vidieť v účinnom regulovaní emočných stavov pacienta.
Teória a terapeutická aplikácia muzikoterapie v rámci skupinovej psychoterapie ponecháva zatiaľ pred nami veľmi veľa otvorených a nedoriešených otázok vzhľadom k značnej výberovosti hudobného vnímania u každého jedinca. Niektorí autori doporučujú receptívnu a aktívnu muzikoterapiu jedine ako doplnok individuálnej psychoterapie. Podľa iných autorov pri vhodnom výbere skupiny môže byť hudba jedným z prostriedkov v interpersonálnom kontakte, ktorý môže neskôr sprevádzať i iné formy podpornej skupinovej psychoterapie, napr. skupinovú maľbu, psychogymnastiku, psychodrámu a pod. Väčšinou sa doporučuje používať vážnu hudbu s metodicko - harmonickou zložkou s prihliadnutím na zvláštnosti každého prípadu. Jazzovú rytmickú hudbu je možno podľa niektorých autorov používať u vybraných chronických schizofrénnych pacientov, v spojení s psychogymnastikou. Vzhľadom k značnej bezprostrednosti a individuálnosti pôsobenia hudby na psychiku ako normálnych tak duševne chorých jedincov je nutné mať na vedomí, že skladba, ktorá bude jedného pacienta pozitívne stimulovať, môže u druhého vyvolať agresiu. To tiež môže platiť i vo vzťahu ku rôznym fázam vývoja patologického procesu, alebo k rôznym životným situáciam a zážitkovému ladeniu u toho istého jedinca.

PhDr. Mgr. Slavomír Solárik, PhD.
Vysokoškolský učiteľ a muzikoterapeut

VIETE, ŽE...

KALENDÁR NÁŠ KAŽDODENNÝ

Nahliadnutím do kalendára zistíme, že je plný červeno označených dní, počas ktorých by sme si mali niečo, či niekoho pripomínať a oslavovať. Každému z nás dobre padne, že v dňoch štátnych a cirkevných sviatkov môže ostať v kruhu svojich blízkych, či venovať sa vlastným záľubám. V poslednej dobe však ľudia zvyknú oslavovať čokoľvek. Oslavujú sa meniny, výsledok vo futbale, dosiahnutý úspech v ktorejkoľvek oblasti atď. Takto sa ozvláštni deň, aby nebol stereotypným. Podobne je to aj s medzinárodnými, európskymi či svetovými dňami. Poukazujú nám na zmysel podpory a zvyšujú povedomie verejnosti o význame dňa. Ide o také oblasti života, ktoré sa týkajú každého z nás, pretože sme vzájomne previazaní viac, ako si niekedy dokážeme uvedomiť. Preto sú tu dni venované historickým udalostiam, iným vážnym a dôležitým udalostiam, ale aj „odľahčené", veselé sviatky.
Ponúkame vám zoznam niektorých vybraných sviatočných a pamätných dní. Zároveň vás nabádame opäť oslavovať či pripomenúť si ich! Ozaj, milí kultúrnici a osvetári, určite viete, že 26. október je Dňom osvety a kultúrnych pracovníkov. Tak ho nezabudnite osláviť!

JANUÁR
9. 1. Medzinárodný deň mieru (1968)
4. 1. Svetový Brailov deň (WBU)
19. 1. Svetový deň náboženstiev
25. 1. Medzinárodný deň bez internetu

FEBRUÁR
4. 2. Svetový deň boja proti rakovine (2000)
14. 2. Deň zaľúbených
15. 2. Deň osamelých
21. 2. Medzinárodný deň materského jazyka (UNESCO, 1989)
25. 2. Medzinárodný deň boja proti nezamestnanosti

MAREC
5. 3. Svetový deň modlitieb
8. 3. Medzinárodný deň žien (1911)
15. 3. Svetový deň práv spotrebiteľov
20. 3. Svetový deň divadla pre deti a mládež (2001)
21. 3. Svetový deň poézie (UNESCO)
21. 3. Svetový deň lesov
22. 3. Svetový deň vody (1993)
22. 3. Medzinárodný deň vystrájania, huncútstiev a samopašnosti
23. 3. Svetový deň meteorológie (WHO, 1961)
27. 3. Medzinárodný deň divadla (1962)
28. 3. Deň učiteľov

APRÍL
1. 4. Medzinárodný deň vtáctva (1906)
2. 4. Medzinárodný deň detskej knihy (1967)
7. 4. Svetový deň zdravia (WHO, 1950)

8. 4. Medzinárodný deň Rómov (1971)
12. 4. Svetový deň letectva a kozmonautiky
18. 4. Medzinárodný deň ochrany pamiatok a historických sídel (1984)
18. 4. Svetový deň kultúrneho dedičstva
22. 4. Deň Zeme (1983)
28. 4. Svetový deň bezpečnosti a zdravia pri práci
29. 4. Medzinárodný deň tanca (1982)

MÁJ
1. 5. Vstup SR do EÚ (2004)
3. 5. Svetový deň slobody tlače (UNESCO, 1994)
3. 5. Deň starých rodičov
4. 5. Výročie úmrtia M. R. Štefánika
4. 5. Deň hasičov
8. 5. Svetový deň Červeného kríža a červeného polmesiaca (1953)
9. 5. Deň matiek
9. 5. Deň Európy (1985)
10. 5. Svetový deň pohybu pre zdravie
15. 5. Medzinárodný deň rodiny (1994)
18. 5. Medzinárodný deň múzeí (1978)
21. 5. Svetový deň kultúrnej diverzity pre dialóg a rozvoj (1992)
24. 5. Európsky deň národných parkov (1999)
26. 5. Medzinárodný deň mlieka (1957)
31. 5. Svetový deň bez tabaku (WHO, 1988)

JÚN
1. 6. Medzinárodný deň detí (1950)
5. 6. Svetový deň životného prostredia (UNEP, 1973)
7. 6. Výročie Memoranda národa slovenského (1861)
14. 6. Svetový deň darcov krvi
20. 6. Deň otcov
26. 6. Medzinárodný deň proti zneužívaniu drog a nezákonnému obchodovaniu (1987)
27. 6. Svetový deň rybárstva (1985)
29. 6. Medzinárodný deň Dunaja

JÚL
1. 7. Medzinárodný deň vtipov
2. 7. Svetový deň UFO
5. 7. Deň zahraničných Slovákov
13. 7. Medzinárodný deň hlavolamov
17. 7. Výročie Deklarácie o zvrchovanosti SR (1992)

AUGUST
1. 8. Medzinárodný deň priateľstva
4. 8. Deň Matice slovenskej
12. 8. Medzinárodný deň mládeže
29. 8. Výročie SNP (1944)

SEPTEMBER
8. 9. Medzinárodný deň gramotnosti (UNESCO, 1966)
9. 9. Deň obetí holokaustu a rasového násilia

11. 9. Svetový deň prvej pomoci
15. 9. Medzinárodný deň demokracie
19. 9. Deň vzniku Slovenskej národnej rady (1848)
22. 9. Svetový deň bez áut (2000)
23. 9. Medzinárodný deň proti sexuálnemu zneužívaniu a obchodu so ženami a deťmi
26. 9. Európsky deň jazykov (2001)
27. 9. Svetový deň cestovného ruchu, turistiky (1980)
28. 9. Medzinárodný deň nepočujúcich a znakovej reči (1958)
28. 9. Svetový deň srdca

OKTÓBER
1. 10. Medzinárodný deň seniorov (1990)
1. 10. Medzinárodný deň hudby (1974)
2. 10. Svetový deň úsmevu
4. 10. Svetový deň ochrany zvierat
5. 10. Svetový deň učiteľov (UNESCO, 1994)
5. 10. Medzinárodný deň školských knižníc
9. 10. Svetový deň pošty (UPU)
10. 10. Svetový deň duševného zdravia (1992)
16. 10. Svetový deň potravín (FAO)
17. 10. Celosvetový deň proti bolesti
20. 10. Svetový deň stromov
26. 10. Deň osvetových pracovníkov
27. 10. Deň Černovskej tragédie
28. 10. Deň vzniku samostatného česko-slovenského štátu (1918)
29. 10. Deň narodenia Ľudovíta Štúra (1815)
30. 10. Výročie Deklarácie slovenského národa

NOVEMBER
9. 11. Svetový deň slobody
9. 11. Medzinárodný deň proti fašizmu a antisemitizmu
15. 11. Svetový deň na pamiatku obetí havárií na cestách
16. 11. Medzinárodný deň tolerancie (UNESCO, 1996)
17. 11. Deň boja za slobodu a demokraciu (1989)
17. 11. Medzinárodný deň študentstva
20. 11. Svetový deň detí (UNICEF, 1959)
21. 11. Svetový deň televízie (1996)
25. 11. Svetový deň bez mäsa
27. 11. Medzinárodný deň nenakupovania (1992)

DECEMBER
3. 12. Medzinárodný a Európsky deň zdravotne postihnutých (1992)
5. 12. Svetový deň pôdy
9. 12. Medzinárodný deň boja proti korupcii
10. 12. Deň ľudských práv (1950)
10. 12. Medzinárodný deň práv zvierat
11. 12. Medzinárodný deň hôr
18. 12. Deň slovenskej poštovej známky a filatelie
30. 12. Deň vyhlásenia Slovenska za samostatnú cirkevnú provinciu

Zdroj: stolový kalendár *Jana Hvojniková*

KULTÚRA A TURIZMUS

Tieto dva fenomény ľudskej činnosti majú veľmi veľa styčných bodov. Ešte lepšie vynikne ich súvislosť, ak špecifikujeme kultúru ako miestnu, regionálnu - takú ktorá identifikuje danú destináciu a v oblasti cestovného ruchu sa zameriame na ten aktívny - to znamená, na turistov prichádzajúcich do nášho regiónu za oddychom, zdravím, hľadajúcich zmysluplné prežitie času, zábavu i informácie o kultúre a tradíciách regiónu.

Je notoricky známou pravdou, že Slovensko má v tomto smere čo doháňať a že situácia sa zlepšuje len veľmi pomaly. Myslím si však, že sa predsa len zlepšuje, že ponuka kultúry je na regionálne pomery pomerne bohatá. Aktívne v tomto smere pôsobia kultúrne inštitúcie, Regionálne združenie cestovného ruchu Horná Nitra i turisticko-informačné kancelárie. Systematicky mapujú dianie v oblasti kultúry a ponúkajú návštevníkom regiónu aktuálne informácie o podujatiach v oblasti kultúry. Aktivity vyvíja aj Stredná odborná škola obchodu a služieb v Prievidzi, ktorá vychováva profesionálov, pôsobiacich v gastroslužbách, ubytovacích službách - teda profesie, ktoré tvoria priamo portfólio domáceho cestovného ruchu. Čoraz viac o sebe dáva počuť a vidieť aj SACR - prostredníctvom svojich regionálnych zástupcov, ale tiež celonárodných kultúrnych projektov i prostredníctvom Národného portálu cestovného ruchu (www.slovakiatravel).

Takisto obce - väčšie i menšie - sa snažia aspoň jeden - dvakrát v roku pripraviť väčšie kultúrne podujatia určené širokej verejnosti, a teda aj návštevníkom, pričom do nich zakomponovávajú také programové časti, ktoré využívajú kolektívy a jednotlivcov záujmovej umeleckej činnosti z ich lokality a regiónu. Možno by tu bola na mieste malá úvaha o tom, že z hľadiska atraktivity pre prichádzajúceho návštevníka by bolo dobré hľadať moment ozvláštňujúci tieto obecné slávnosti, dávajúci im punc jedinečnosti .

Dobrou správou je aj to, že popri dvoch profesionálnych renomovaných múzeách (SNM - Múzeum Bojnice a Hornonitrianske múzeum) vzniká čoraz viac miestnych expozícií tradičnej ľudovej kultúry, etnografických izieb, miestnych múzeí: Pamätná izba Valentína Beniaka v Chynoranoch, zrekonštruovaný tradičný gazdovský dom R. Haronika vo Vyšehradnom, expozícia ľudovej kultúry v Zemianskych Kostoľanoch, Kamenci, Nedožeroch-Brezanoch, gazdovský dom v Máčove a ďalšie, ktoré sa chystajú. Chronickým problémom týchto priestorov je však chýbajúci nápad, ale aj profesionálne zabezpečenie ich animácie, pravidelné sprístupňovanie.

Všetko sa odvíja od systematickejšieho marketingu, nielen na obecnej, ale aj regionálnej úrovni. Marketingu, ktorý by tieto priestory spojil, doplnil ich živou kultúrou a ponúkol v ucelenom balíku. Odborne povedané, v regióne chýba profesionálny destinačný manažment, ktorý by sa zaoberal prípravou regionálnych produktov cestovného ruchu. To znamená, že by nielen pasívne zbieral existujúce čiastkové aktivity, ale budoval, inicioval a potom ponúkal komplexné „kultúrne balíčky".

Tiež v regióne chýba užšie prepojenie kultúrnych inštitúcií a zariadení cestovného ruchu. Ojedinelé príklady vzájomnej spolupráce ukazujú, že tieto dve skupiny zariadení si môžu výrazne pomôcť a zlepšiť svoje ekonomické výsledky.

Pozitívnych príkladov, že to ide aj v rámci Slovenska máme viacero - stačí sa rozhliadnuť. Mimoriadne úspešne si v tomto smere počínajú napríklad v Malokarpatskom regióne, kde kultúra profituje z vinárskej tradície - a naopak vinárska tradícia sa rozvíja využívajúc miestnu kultúru.

Turisticky úspešnými sú aj celodenné, či dokonca viacdenné produkty spájajúce ponuku miestnych gastro-špecialít, výuku tradičných remesiel s folklórnymi vystúpeniami - veľké folklórne festivaly. Ale aj veľké festivaly iných druhov umenia, nielen folklóru - majú v sebe silu pritiahnuť do regiónu turistov. Ťažiskom v tomto smere je v našom regióne nesporne Medzinárodný festival duchov a strašidiel, ale vynárajú sa aj ďalšie. A zďaleka to nemusia byť len megafestivaly typu trenčianskej Pohody, ktorých cieľom je uspokojiť čo najširšie spektrum prijímateľov. Svoje miesto v cestovnom ruchu majú aj komornejšie (špecializovanejšie) podujatia, ktoré sa zameriavajú na náročného návštevníka s vyhraneným vkusom - pri organizovaní druhého ročníka Fúzií - festivalu nielen o jazze sme si s prekvapením uvedomili, že už má návštevníkov, ktorí za ním prichádzajú aj spoza hraníc regiónu - prespávajú tu, stravujú sa ...

Nie celkom využitý potenciál drieme aj v širokej škále remesiel, ktoré tento región ponúka. Doteraz sme sa viac zameriavali na prezentáciu týchto remesiel cez ich produkty, výrobky. Ale pre návštevníka regiónu by bolo možno ešte atraktívnejšie naučiť sa základom niektorého z týchto remesiel - vôbec nie, ako nástroja obživy, ale aktívneho využívania voľného času a rozvoja vlastnej osobnosti.

Pretrvávajúcim problémom je aj zladenie otváracích hodín kultúrnych inštitúcií na vidieku s časom, keď majú návštevníci reálne voľno - teda večery a víkendy. Ale toto je začarovaný kruh, lebo ak sa aj kultúrna inštitúcia rozhodne otvoriť svoje priestory počas víkendu a prídu ju v tomto čase navštíviť jeden-dvaja návštevníci, poprípade aj žiaden, (napriek masívnej propagácií) veľmi rýchlo ju ekonomika v tejto iniciatíve zabrzdí.

Obrovský potenciál drieme aj v sprístupnení sakrálnych pamiatok a aktívnej ponuke ich prehliadky. Problémom je zladenie náboženských funkcií týchto objektov, ktoré si stále plnia, s ich kultúrno-historickou hodnotou, ktorú nesporne predstavujú, a ktorá zostáva zamknutá a skrytá pre väčšinu návštevníkov obcí a miest. Pritom, práve tieto sakrálne objekty v spojení so živou kultúrou najkomplexnejšie vyjadrujú našu kultúrnu identitu.

Problémov, námetov na premýšľanie je v oblasti cestovného ruchu veľa. Ale aj veľa podnetov, nevyužitých možnosti, ktoré čakajú na toho, kto v sebe nájde chuť, silu a finančné prostriedky k rozťatiu problémov, ktoré bránia ďalšiemu rozvoju turistického ruchu v regióne hornej Nitry.

Ľ. Húsková

mediálni partneri

RÁDIO BETA Bojnice
RTV Prievidza
MY-PRIEBOJ - Hornonitrianske noviny
Regionálne noviny PRIEVIDZSKO
www. prievidzamusic.sk
portál o hudobnom dianí v Prievidzi a okolí
www. tsk.sk
www.akciepd.sk
www.mestsky-hlasnik.sk
www.magurastrazov.sk
www.kedykam.sk
www.prievidza24.sk

Naše podujatia podporili

PORFIX - pórobetón a.s. Zemianske Kostoľany
Trenčianska nadácia
COOP Jednota s.d. Prievidza

Ďalšie zaujímavosti o RKC sa dozviete na
www.rkcpd.sk
nájdete tu aj posledné čísla Impulzov.

IMPULZY PRE MIESTNU KULTÚRU

INFORMAČNO-PORADENSKÝ SPRAVODAJCA PRE KULTÚRNOOSVETOVÝCH PRACOVNÍKOV
Vydalo: Regionálne kultúrne centrum v Prievidzi
Zostavila: Mgr. Ľudmila Húsková * Zodpovedná redaktorka: Mgr. Ľudmila Húsková
Tlač: Regionálne kultúrne centrum v Prievidzi * Grafická úprava: Tibor Bartoš
Tel.: 046/ 512 18 10 * e-mail: rkc@rkc.tsk.sk * december 2010 * náklad 300 kusov * nepredajné
Tlač registrovaná MK SR, e.č.: EV 2997/09